

ERASMUS BETTER SUPPORT FOR ELDERLIES PROGRAM BUDAPESTI TRÉNING

A projekt második képzési alkalmát 2022. október 3-5. között Budapesten a BMSZKI intézményeiben bonyolítottuk le. Az alkalom során az volt a célunk, hogy olyan ellátási modelleket és munkamódszereket mutassunk be, amelyek az idős vagy rossz egészségi állapotban lévő hajléktalan emberek mentálhigiénés támogatását, az időskorra jellemző tapasztalatok, többek között a veszteségélmények és gyász feldolgozását segítik. Ezen belül megosztásra kerültek olyan intézményes munkamódszerek, amelyek nem csak az egyéni támogatás oldaláról, hanem a szociális csoportmunkán keresztül megvalósuló támogatási lehetőségeket járták körül.

Felvezetésként a tréningen résztvevő partnerszervezetek (Focus Ireland, Groundswell, Caritas Trieste, Utcáról Lakásba! Egyesület) delegáltjai a BMSZKI által kifejlesztett Útkereső társasjáték segítségével kaphattak képet arról, hogy a magyarországi szolgáltatási körülmények között milyen nehézségekkel szembesülhetnek a lakhatásukat elvesztett emberek a hajléktalanlét során.

Ez a társasjáték a résztvevőknek csapatokba szerveződve lehetőséget biztosít arra, hogy különböző túlélési stratégiákat választva megpróbáljanak boldogulni ebben a szimulált élethelyzetben. A játék 8 körön keresztül tart, és minden kör egy hónapnyi hajléktalan élethelyzetben töltött időre vonatkozóan vár el döntési lehetőséget a résztvevőktől. A csapatok célja, hogy elég pénzt gyűjtsenek arra, hogy a hajléktalanellátó rendszeren kívüli lakhatási lehetőséget vehessenek igénybe a játék végére. (A magyar lakhatási politika realitását figyelembe véve ez albérlet vagy fizetős munkásszálló igénybevételét jelentheti.)

Az egyes körökben a csapatok azt mérlegelhetik, hogy aktuális pénzügyi helyzetüket figyelembe véve, a következő hónapban igénybe vesznek-e valamilyen típusú hajléktalanszállást (Ha igen, éjjeli menedékhelyet vagy átmeneti szállást választhatnak.), illetve munkából vagy kéregetésből próbálnak pénzhez jutni. Mindeközben pedig minden csapatnak körönként egy eseménykártyát is

húznia kell, majd az azon leírt történés kapcsán valamilyen, az egészségi állapotukat és a jövedelmi helyzetüket befolyásoló döntést kell hozniuk. (Ezek a kártyák olyan történések szerepelnek, amelyeket a szolgáltatásainkat igénybevevő ügyfelek a valóságban is megéltek, és megosztottak velünk.)

A lebonyolítás játékvezető moderálása mellett zajlik, aki nem csak az adott hónapra és eseményekre vonatkozó döntésekről kérdezi meg a csapatokat, de ellátja őket az azok háttérében álló információkkal is, így a résztvevők képet kaphatnak a lehetőségeiket befolyásoló szolgáltatások és intézmények működéséről, és azokról a tényezőkről, amelyek az egyes események megtörténte mögött állnak.

A játékról és az abban szerzett megélésekről való beszélgetést követően az idős hajléktalan emberek mentálhigiénés támogatása kapcsán releváns tartalmak feldolgozására került sor. A vendéglátó Budapesti Módszertani Szociális Központ és Intézményei intézménylátogatásokat szervezett és valamint tapasztalatokat osztott meg:

- [Az idős, rossz egészségi állapotban lévő hajléktalan emberek számára egészségügyi és szociális szolgáltatásokat nyújtó Szabolcs Átmeneti Szállón megvalósuló gyászfeldolgozó csoportok munkamódszeréről és a csoportok működéséről.](#)
- [Az idős, rossz egészségi állapotban lévő hajléktalan embereknek szállást nyújtó Alföldi Átmeneti Szálláson zajló szociális munka során alkalmazott eszközökről, illetve azon kezdeményezésekről, amelyek az ottlakó emberek aktivitásának fenntartását és a társas izoláció megelőzéséért indítottak.](#)
- A pszichológiai konzultációt igénybevevő idős emberek legjellemzőbb problémáiról és arról, hogy milyen eszközökkel tudják támogatni az idősek mentális egészségét a BMSZKI pszichológusai.

Emellett egy intézménylátogatással egybekötött előadáson megismertettük a résztvevőket a Dózsa Átmeneti Szálláson megvalósított csoportfoglalkozásokon alkalmazott eszközökkel, amelyek az idős emberek aktivitásának fenntartását, társas kapcsolatok építését, és egyéb idős korban felmerülő szükségletek megválaszolását segítik.

A Dózsa Átmeneti Szálló az ország legnagyobb egyágyas elhelyezést nyújtó intézménye, amely összesen 326 férőhellyel működik. Egyik egységében kizárólag idős hajléktalan nők számára nyújtanak szolgáltatásokat, és az itt lakók legtöbbször idősotthoni elhelyezésre vár. Egy részük már idősotthoni várólistán szerepel, mert már idekerülése előtt beadta a kérelmét valamelyik otthonba, más részük pedig azért nyer ide felvételt, mert szeretne idősotthoni elhelyezéshez jutni, amihez a

szálló szociális munkásai tudnak számukra segítséget nyújtani. Mivel az idősothonokba meglehetősen hosszú várakozást követően lehet csak bekerülni, így az ezen részlegen élő nők addig kapnak elhelyezést itt, amíg be nem költözhetnek az otthonba.

A szociális munka fókuszában a fizikai, egészségügyi és mentális állapot szinten tartása, az ügyfelek aktivitásának megőrzése és javítása áll. Ehhez felhasználják az egyéni szociális munkában, csoportos szociális munkában és a közösségi események szervezésében rejlő lehetőségeket. Ezekkel is oldják az intézményen belüli elszigetelődést, fejlesztik a társas kapcsolatokat, és közösségi élményt nyújtanak a lakóknak. Az itt élő idős emberek rendszeres látogatói az Érzelmek birodalma csoportnak, ahol a tevékenységek az érzelmek kifejezésének segítésére, az énközlésre épülő kommunikáció erősítésére és csoportos közegben való gyakorlására irányulnak. Emellett lehetőség van Filmklubon, művészetterápiás csoporton, a hölgyeknek pedig a havi rendszerességgel szervezett Desszert Klubbon való részvételre. (Ezen az eseményen rendszerint valamilyen nőket érintő témát dolgoznak fel, meghívott előadóval, beszélgetéssel.)

Ezen túlmenően pedig két olyan csoportfoglalkozást is tartanak, amelyek kifejezetten az idős lakók mentális egészségének támogatását, érzelmi jóllétének megteremtését célozzák.

A Nefelejcs-kör nevű csoportban olyan tevékenységekben való részvételre hívják az időseket, amelyek előhívják emlékeiket, illetve fenntartják aktivitásukat. A csoport célja, hogy megelőzze az emberek magába zárkózását, illetve segítsen a kognitív képességek szinten tartásában. Egyik eszközük a régi filmek közös nézése, majd az ahhoz kapcsolódó élményekről való beszélgetés. Emellett pedig rendszeresen a kvízzjátékok, ahol a kérdések jellemzően nem aktuális történésekhez, hanem régi emlékekhez, illetve a résztvevők fiatakorához kapcsolódnak.

Másik idős emberek számára indított foglalkozásuk az Életterv csoport, amely a saját útunkra való visszanevezést, a veszteségek kezelését, gyászfeldolgozást és az élet végére való felkészülést segíti. Ezzel párhuzamosan a szálló szociális munkásai is részt vesznek a témában számukra szervezett csoportokon, ezzel is segítve azon készségeik fejlesztését, amelyek ahhoz szükségesek, hogy a kapcsolódó kérdések az egyéni szociális munka során történő találkozásokon is felszínre kerülhessenek.

A tréning során a partnerszervezetek is előadásokat tartottak az idős hajléktalan emberek lelki egészségének támogatásához kapcsolódó tapasztalataikról.

A **Groundswell** előadásában képet kaphattunk az egészségügyi ellátásokhoz való hozzáférést támogató sorstárssegítő hálózat céljairól és munkamódszeréről, és arról a holisztikus

megközelítésről, ahogy az önkéntes sorstárssegítők összegyűjtik a hajléktalan élethelyzetű emberek tapasztalatait, és mind az érintettek, mind pedig a szélesebb társadalmi nyilvánosság számára megjelenítik azt.

A szervezet által delegált résztvevők közül hárman voltak tapasztalati szakértők. Ketten ún. **közösségi riporterként** működnek közre a szervezet munkájában, mely során a Groundswell által üzemeltetett közösségi média platformokra és blogokra állítanak elő olyan tartalmakat, amelyekben a saját tapasztalataikból származó szakértő-szemüvegen keresztül képesek megfogalmazni és kihangsúlyozni azt, hogy a hajléktalan emberek milyen nehézségekkel és akadályokkal találják szembe magukat az egészségügyi és szociális szolgáltatások igénybevétele során. Ez a sorstárssegítői szerep az ún. **Listen Up!** Programon belül működik. Az abban közreműködők egy tréninget követően önkéntesként tudnak bevonódni a Groundswell tevékenységébe, mindemellett pedig élethelyzetük stabilitásának fenntartásához a szociális munka keretei között nyújtott támogatást is kapnak a szervezet szakembereitől.

Delegáltjaik között volt egy harmadik tapasztalati szakértőként közreműködő önkéntes is, aki sorstárssegítőként utcán élő emberek egészségügyi ellátásokhoz való hozzáférését támogató segítő tevékenységet lát el (**peer health advocator**), illetve egy szakképzett segítő is, akinek ugyanezen tevékenységen túl feladata még az ilyen munkakört ellátó sorstárssegítők munkájának koordinálása és támogatása is. Az őket foglalkoztató program célja, hogy a hajléktalan élethelyzetű emberek nagyobb arányban vegyék igénybe azokat az ellátásokat, amelyek egészségügyi problémáik megoldásához kapcsolódnak, legyen lehetőségük az állapotukkal kapcsolatos megéléseiket valakivel megosztani, illetve segítséget kapjanak az egészségügyi intézmények személyzetével való kommunikációban. Megközelítésük arra épül, hogy a hajléktalanságról való közös tapasztalatok megkönnyítik a kapcsolatfelvételt és a bizalom kialakítását az érintettekkel, illetve hogy a saját felépüléstörténet mások számára is motivációt tud nyújtani. A sorstárssegítők az utcán, valamint egészségügyi és szociális intézményekben veszik fel a kapcsolatot a hajléktalan emberekkel, és saját közreműködésüket és a szervezet által nyújtott támogatási formákat felajánlva igyekeznek segítséget nyújtani abban, hogy az egészségügyi problémáktól szenvedő sorstársaik eljussanak azokra a konzultációkra és kezelésekre, amelyek egészségi állapotuk javításához szükségesek.

A hajléktalan emberek egészségügyi állapotával való foglalkozás fontosságát alátámasztó egyik sokkoló adat, hogy míg a teljes népességben az átlagos halálozási kor 77 év, addig a hajléktalan élethelyzetben élő emberek között 47 év (a hajléktalan nők esetében 43 év). Az életük során korábban hajléktalanságot megtapasztalt 50 év fölötti korosztályról is elmondható, hogy sokan

közülük komoly egészségkárosodásokkal rendelkeznek. Magas az alkohol- és drogfüggőség, a mentális betegségek előfordulása, gyakoriak a kognitív és érzékszervi károsodások, illetve komoly szervi problémákkal is küzdenek.

Előadásuk további részében egy hajléktalan embert történetén keresztül mutattak be egy szükségletelemzési eszközt, amely segíthet a kapcsolatfelvétel és támogatás megszervezésében komoly szociális akadályozó tényezők megléte esetén is.

A bemutatott esetben egy 57 éves, nagyon rossz egészségi állapotban lévő (találkozásuk idején már nem volt képes egyedül helyet változtatni), alkoholfüggőséggel küzdő, közterületen élő litván férfi került a látókörükbe. További nehezítő tényező volt, hogy nem beszélte a nyelvet, és nem volt jogosult semmilyen pénzbeli szociális ellátásra az Egyesült Királyságban. Hamarosan kiderült az is, hogy rosszindulatú daganatos megbetegedéssel küzd, amely miatt várhatóan 6 hónapon belül elhalálozik. *Ezen a ponton az előadó a résztvevők számára lehetőséget biztosított arra, hogy kis csoportokban összegyűjtsék azokat a gyakorlati és érzelmi szükségleteket, amelyek a kapcsolatépítés és támogatásnyújtás megtervezéséhez szükségesek.*

Ezt követően bemutatták, hogy ők milyen, az emberi méltóságnak megfelelő körülmények megteremtéséhez kapcsolódó gyakorlati szükségleteket azonosítottak ebben az esetben:

- Életvégi támogatási lehetőségekről való információgyűjtés és információnyújtás
- Egészségügyi szükségletek felmérése, figyelemmel kísérése és felülvizsgálata
- A szükséges kezelésekhez való hozzájutás megszervezése
- Palliatív ellátás elérésének biztosítása az utolsó időszakra
- A családdal való kapcsolatfelvétel, a családtagok számára szükséges támogatások megszervezése az elhalálózást követően

Mindeközben ugyanakkora hangsúlyt fektettek az érzelmi és pszichológiai szükségletek kielégítésének biztosítására is. Az általuk beazonosított legfontosabb érzelmi szükségletek, amelyek segíthetik a motiváció fenntartását az ilyen kihívást jelentő helyzetekben is az ügyfelek számára:

- A valakivel együtt töltött idő
- Lehetőség a másokhoz való kapcsolódásra
- Személyes interakciók lehetősége
- Empatikus személyek jelenléte a nehéz helyzetekben
- Új dolgok kipróbálásának lehetősége
- Elérhető célok megtalálása

- Pozitív önértékelés kialakításához kapcsolódó találkozások
- Valaki(k)hez tartozás érzése

Figyelemmel az itt felsoroltakra a segítő kapcsolat során az alábbi támogató lépéseket tudták megvalósítani:

- Jogosultságot szereztek pénzbeli szociális támogatásra az ügyfélnek
- Bejuttatták egy állapotának megfelelő szállásra
- Gondozó személyzetet szerveztek köré
- Palliatív ellátást szerveztek számára, amikor állapota romlásával szükségessé vált
- A sorstársegítők közreműködtek a szükséges gyógyszerek megvásárlásában és a számára való eljuttatásban
- Mivel az ügyfél szerette volna az utolsó időszakot egy lakásban tölteni, hogy az édesanyja meglátogathassa, közreműködtek abban, hogy egy kis apartmant tudjon bérelni. A palliatív ellátást ezt követően ide szervezték meg számára. Itt naponta egyszer látogatta meg nővér, és ellátta a megfelelő fájdalomcsillapítókkal.
- Hetente egyszer pszichológus is meglátogatta, hogy támogassa a gyász folyamatban
- A korábbi barátok is egyre gyakrabban feljártak hozzá, viszont félt, hogy az engedélyköteles gyógyszerek és más értékes tárgyak eltűnnek. Emiatt vettek számára egy széfet.
- A szervezet támogatást nyújtott az édesanyjának, hogy meglátogathassa a fiát. Ő háromszor is elutazott hozzá a halála előtt, hogy vele lehessen. Az ügyfél azt szerette volna, hogy édesanyja vele legyen a lakásban, mikor meghal.
- Végül a fájdalmat már nem lehetett eléggé csökkenteni ezek között a körülmények között, ezért az ügyfél kórházba került. Ott hunyt el, az édesanyja ott is vele volt.

A **Caritas Trieste** előadása kiemelte, hogy amikor az idős hajléktalan emberek támogatásáról beszélünk, nem definiálhatjuk csak az életévek száma szerint az időskort, hiszen a sérülékeny élethelyzet tartós fennállásával olyan lelki és fizikai problémák kialakulásával számolhatunk, amelyek egyrészt jelentősen lerövidíthetik az érintettek várható élettartamát, másrészt pedig már sok 50-es éveiben járó hajléktalan élethelyzetben élő ember is olyan problémákkal szembesül, amelyek az átlagnépességben leginkább csak öregkorban fordulnak elő. Ezt támasztja alá az is, hogy szinte minden ügyfelük esetében szükséges az általános orvosok bevonása a támogatási folyamatban, miközben a szolgáltatásaik igénybevevők kis része múlt csak el 60 éves. A támogató

folyamat során mindenki esetében felmérésre kerül a fizikai és lelki egészségi állapot is; a mentálhigiénés állapot kapcsán elmondható, hogy az érintettek jelentős része érzi magát magányosnak, helyzetének javítását illetően tehetetlennek, és sokan még a mindennapi szükségleteik kielégítésében is segítségre szorulnak.

Azért, hogy válaszokat találhassanak az ezekhez a nehézségekhez kapcsolódó szükségletekre, igyekeznek hangsúlyt fektetni a sorstársak közötti kapcsolatok erősítésére, és a sorstárssegítésben rejlő lehetőségek fejlesztésére. A szállást nyújtó intézményeikben közös gyakorlat, hogy a beköltözők maguk választhatják ki a szobát és szobatársakat, illetve hogy nem költöztetnek sok embert egy szobába. A mindennapi nehézségekhez kapcsolódó kölcsönös segítségnyújtás lehetőségének megteremtése mellett azért is igyekeznek támogatni ezeket a kapcsolatokat, hogy ezzel is motiválják ügyfeleiket arra, hogy akár közösen költözzenek tovább a szállóról szociális vagy piaci lakhatási lehetőségekbe. *Szekciójuk második részében a valós gyakorlatukból származó eseteket ismertettek, melyek közül az egyikkel kapcsolatban kiscsoportos formában azonosíthattak támogatási szükségleteket és dolgozhattak ki megoldásmódokat a résztvevők.*

Az **Utcáról Lakásba! Egyesület** egy idős, erdei kunyhóban élő hölgy ügyfelük Elsőként Lakhatás programba való bevonását követően a lakásba költözés folyamatát mutatta be, egy nyilvánosságban már elérhető videófilm levetítésével. A film megnézése után közösen beszélgettünk az akkor és azóta felmerült kérdésekről, illetve arról, hogy miként tudják az egyéni szociális munka keretében támogatni a magasabb egészségügyi szükségletekkel rendelkező ügyfeleiket. A film elérhető [itt](#).

Az eseményen megosztott angol nyelvű előadásanyagok [itt](#) tekinthetők meg.

A beszámolót készítette:

Gerencsér Tamás

módszertani munkatárs

